

RESSENYA A CRESPI DE VALLDAURA Y BOSCH LABRÚS, G. (ED.) *DIARIO DEL SEÑOR D. CRISTÓVAL CRESPI DESDE EL DÍA EN QUE FUE NOMBRADO PRESIDENTE DEL CONSEJO DE ARAGÓN, 9 DE JUNIO 1652*, MADRID, BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO - GENERALITAT DE CATALUNYA, 2014, XXXIII + 413 pp. ISBN 978-84-393-9142-5

REVIEW TO CRESPI DE VALLDAURA Y BOSCH LABRÚS, G. (ED.) *DIARIO DEL SEÑOR D. CRISTÓVAL CRESPI DESDE EL DÍA EN QUE FUE NOMBRADO PRESIDENTE DEL CONSEJO DE ARAGÓN, 9 DE JUNIO 1652*, MADRID, BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO - GENERALITAT DE CATALUNYA, 2014, XXXIII + 413 pp. ISBN 978-84-393-9142-5

RAMON MORA GALBIS
elbenicadell@hotmail.com

Universitat de València

El llibre que ressenyem, coeditat per la Generalitat de Catalunya, conté la traducció catalana de la presentació de Feliciano Barrios i de la introducció i les criteris d'edició a càrrec de Gonzalo Crespi de Valldaura y Bosch Labrús, però la resta del volum reproduceix exactament el que ja s'havia publicat –juntament als textos esmentats, en castellà– per part del Boletín Oficial del Estado (el 2012) i amb ISBN 978-84-4340-204-5 –entitat amb la qual es coedita el present volum.

Feta aquesta puntualització que ens sembla interessant per la raresa bibliogràfica que aporta a l'obra, ens cal dir que, allò més important que hi trobem és la transcripció de l'obra de Cristòfor

Crespi de Valldaura, noble valencià que, en arribar a ser president del Consell d'Aragó, optà per deixar per escrit tot allò que va considerar destacat per tal de mostrar la seua imatge de polític de cara a l'esdevenidor, en l'exercici d'un càrrec de tant de relleu com era aquell.

En efecte, Cristòfor Crespi de Valldaura (1599-1671) és l'autor del manuscrit conservat actualment a la Biblioteca Nacional de Madrid (ms. 5.742), que, vertaderament, no degué ser gens conegut en l'època, atès que ni tan sols el referencià l'erudit Vicent Ximeno als seus *Escritores del reyno de Valencia*. Ximeno, que coneixia fins i tot altres papers privats de Crespi, sí que ens informa de com Cristòfor va nàixer el 1599 a Sant Mateu, on son pare ocupava el càrrec de lloctinent general de l'orde de Montesa. I també ens assabenta de com era germà de dos bisbes –de Vic i de Plasència, respectivament– que assoliren un gran relleu en tant que foren part activa en el reconeixement del dogma de la Puríssima, per part de la Santa Seu, a instàncies del rei de les Espanyes. De Cristòfor, encara, ens diu que va estudiar les primeres lletres a Sant Mateu i que després va marxar a Salamanca, per indicació de sa mare, i allà es va graduar en jurisprudència. Més tard arribà a ser catedràtic de lleis a la Universitat de València i, en 1627 començà a ocupar càrrecs públics a la Reial Audiència de València, primer, i, més tard, com a regent del Suprem Consell d'Aragó, per, a Madrid, finalment, ser nomenat pel rei Felip III d'Aragó, el juny de 1652, vicecanceller dels Reial Consell de la Corona d'Aragó.

Sembla que en aquell dia de tanta transcendència per a Crespi, decidí començar el seu *Diario de su vida y asistencia al Consejo de Aragón desde el 9 de junio de 1625 al 1691*, un text que s'inicia amb la narració de la designació seua per al càrrec esmentat, la qual li va ser comunicada, exactament «a las quatro de la tarde», quan «bino a mi casa don Fernando Ruiz de Contreras, secretario del despacho universal de su magestad». Donava pas, aquell nomenament –i així devia entendre-ho l'afectat–, a una nova vida per a Cristòfor Crespi de Valldaura, el qual, en iniciar, en aquella mateixa hora –almenys, teòricament– el seu dietari, evidenciava fins a quin punt li havia semblat decisiu –i, potser, un punt culminant en la seua carrera– aquell nomenament regi.

A les memòries, el vicecanceller va relatant-nos l'activitat lligada al càrrec que detenta, però, també, algunes notícies de les coses que passaven a la cort i a Madrid, a més de certs comentaris sobre la situació a Catalunya i a València, o sobre els seus familiars i coneguts.

Una ullada als utilíssims índexs que ha afegit l'editor, Gonzalo Crespi de Valldaura –el qual és descendent, per cert, del vicecanceller–, prou que ho evidencia: ens trobem amb notícies referides a cerimònies i protocol a la cort dels Àustries –en relació a esdeveniments de la família reial, celebracions religioses ordinàries o extraordinàries– i, també, al mateix Consell d'Aragó –on se'ns arriben a explicar coses tan domèstiques i impensades com els berenars que es feien al Consell. Per altra banda, s'hi recullen dades sobre la Junta de Regència de la minoritat de Carles II, l'orde de Montesa i d'altres d'aquest estil. Encara, Crespi de Valldaura redacta nombroses entrades més «administratives», referides als procediments i als pagaments del Consell que ell regeix.

D'interés molt més general són les dades històriques de tot Europa que recull i que coneixia de primera mà, atés el seu cercle de contactes i la seua posició privilegiada a la cort de Madrid i, pel que respecta a la Guerra de Catalunya, no són poques les notícies que incorpora al seu dietari, en especial, algunes referides al front i a Barcelona.

L'obra de Crespí de Valldaura, a més, conté detalls que l'afectaren personalment: notícies sobre els seus germans, nebots, néts i d'altres parents, a més de celebracions familiars, malalties o coses tan «macabres» –però, tan del gust de l'època– com el trasllat dels cadàvers de la seua mare i la seua esposa a l'església de Sant Joan del Mercat de València.

Finalment, l'aparició d'un cometa o dades sobre suposats miracles i una dada sobre la supressió dels actes sacramentals –important per a la història del teatre–, entre moltes altres notícies d'interés, conformen bona part de l'obra del vicescancerler que després de més de dos segles ha vist la llum, impresa.

Per finalitzar aquesta recensió, no volem deixar de ressaltar que el manuscrit conservat –una còpia passada a net–, conté fins i tot la descripció de la mort del seu autor, una notícia que, com és fàcil d'entendre, no és gens habitual i que indicaria, sense dubte, la intervenció d'algú més, a l'hora de compilar aquell material escrit que potser Crespí havia deixat en notes soltes. També, per altra banda, s'hi detecta l'interés per mostrar aquella mort com un exemple pietós i modèlic per als lectors: poc freqüent en aquests textos i que indicaria que algú es va encarregar d'efectuar-ne el treball final. Així, ens diu que «martes a 9 [ha de dir a 10, de febrer de 1671], también a la Junta. Pero a las cosa de las tres fue Nuestro Señor servido de que le diese una gran calentura, de que se le declaró dolor de costado el domingo siguiente; y el inmediato domingo, a 22, murió, sería a cosa de los tres quartos para las nueve de la noche, habiendo recebido el Santísimo de mano del cardenal Aragón, su gran amigo, y la extremaunción también, y entregado su testamento cerrado, en poder de Juan Baptista Ribilla, scrivano. Ruego Dios le tenga en el cielo, como se puede y deve esperar de su infinita misericordia y de la virtud de su excelencia y de la gran resignación y acto de amor con que se dispuso, habiendo dado el espíritu a su criador con la mayor quietud de ánimo y sosiego que es deçible, pues pareció, quando espiraba, que se iba a dormir. Dios le tenga en el cielo. Amén».

Cristòfor Crespí de Valldaura va concebre el seu treball, en paraules del seu descendent i editor, com «un document complementari per incloure-hi el que no ha estat narrat en una altra banda, per exemple, les discussions d'algunes de les consultes, la composició del Consell i els associats que li són afegits, les discussions del protocol, etc. En general, evita acuradament revelar els aspectes més humans de la seva vida encara que, per descomptat, no ho aconsegueix totalment». Podríem afegir, nosaltres, ara, que, per fortuna, no ho va poder evitar: la part humana d'un noble del XVII, com es mirava el món, com li afectava el món que l'envoltava –o com incidia ell mateix en aquell món, per la seua elevada posició social–, són aspectes que ara ens poden interessar molt més que les baralles per qüestions de protocol que tant apassionaven als homes del seu temps.

Ressenya a Crespí de Valldaura y Bosch Labrús, G. (ed.) *Diario del Señor D. Cristóval Crespí*, Madrid, BOE - Generalitat de Catalunya, 2014

Segons ens diu Ximeno a l'obra ja esmentada més amunt, el vicecanceller morí sense cap propietat, i la reina mare, regent de Carles II, menor, hagué de fer-se càrrec de «los gastos de su enfermedad y entierro». Segurament, aquella imatge s'afegia a la voluntat pietosa de fer-lo veure com un home lliurat al seu treball, al seu càrrec. La mort l'igualava als altres mortals: sense tenir en compte la seua dignitat de vicecanceller, ni el seu poder assolit en vida. Un tema molt propi del món del barroc on va viure Cristòfor Crespí de Valldaura i que ara, amb la present edició –o edicions– es troba una mica més a prop dels lectors que vulguen acostar-se a la figura d'un home com aquell.